

ההדיוט מרויח במה ש"משיכה קונה" אצלו, ועל כן אף ביתומים כך הוא הדין, שיקנו במשיכה.

ולפיכך, במשיכה הם קונים, וישלמו כשעת המשיכה, כי בכהאי גוונא לא תיקנו חכמים, שלא תועיל משיכה ביתומים.

ג. **אמשיכו להו פירי ליתמי** [לקוחות נתנו ליתומים למשוך פירות], אם **אייקר פירי**.

ה. **יהבי** [נתנו] **יתמי זוזי** למוכר **אפירי**, וקודם משיכה זול פירי.

טובת היתומים לקנות במשיכה כהדיוט, ועל כן אנו אומרים: **לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש**, ואינם משלמים אלא כשעת משיכה.

טובת היתומים היא שיוכלו לחזור בהם⁽²⁷⁾, שלא לקנות אלא במשיכה, כהדיוט, ועל כן אנו אומרים: **לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש**.

ד. משכו יתומים פירות, וקודם מתן מעות זול פירי.

ו. נתנו יתומים מעות למוכר, וקודם משיכת הפירות **אייקר פירי**.

סבור מינה [היו סבורים בני הישיבה לומר בדין זה]: טובת היתומים שלא תועיל להם המשיכה, והיינו **דרב הנילאי בר אידי**, ויוכלו יתומים לחזור במ.

סבור מינה [בני הישיבה]: היינו **דרב הנילאי בר אידי**, שיקנו בנתינת המעות, ולא יוכל המוכר לחזור בו, ולא יצטרכו להוסיף על הדמים.

אמר להו רב שישא בריה דרב אידי: הא [הרי] אין זו טובתם, אלא **רעה היא לדידהו** [עבורם].

אמר להו רב שישא בריה דרב אידי: הא **רעה היא לדידהו**

דזימנין דמצטרכי לפירי [כי לפעמים יצטרכו היתומים פירות] ולא יהיו מעות מזומנים בידם. **ולכא דיהיב להו** [אין מי שיסכים לתת להם] **עד דיהבי זוזי** [עד שיתנו מעות].

דאתו [שמא יבואו] מוכרים **למימר להו** נב-ב [ליתומים] **נשרפו חיטכם שהיו בעלייה**.

כלומר, אם יקנו היתומים במעותיהם, הרי

ואם תימצי לומר דחל כדיעבד, יש לומר דיתומים שסמכו אצל בעל הבית הוי כדיעבד, ואין מסלקין אותה.

ולא יחזור בו, ומה טעם לומר שיכולים יתומים לחזור בהן, משום לא יהא כח הדיוט חמור?! אלא שמכל מקום, יתומין אין מקבלים קללה זו על עצמם, כי הם עצמם אינם חוזרים בהם אלא אפוטרופוס, ואפוטרופוס אינו עושה לצרכו, אלא לצורך יתומים, וכפי שהורו לו בית דין — ראשונים.

27. ואף על פי, שבהדיוט, אם רוצה לחזור בו אחרי נתינת מעות, צריך הוא לקבל על עצמו קללת: "מי שפרע מאנשי דור המבול ומדרור הפלגה, הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו" [בבא מציעא מד א], והרי, סתם אדם כשר הוא, ואינו רוצה לקבל קללה על עצמו,

ולפיכך, רשאים יתומים לחזור בהם, כאשר אין מעות קונות להם.

סבור מינה [בני הישיבה]: **היינו דרב הנילאי בר אידי**, שחל הקנין על ידי מעות, ולא יוכלו לקוחות לחזור בהם.

אמר להו רב שישא בריה דרב אידי: הא רעה הוא לדידהו, דזימנין דמצטרכי יתמי לזווי, וליכא דיהיב להו זווי, עד דיהבי להו [ללוקח] פירי.

כלומר, אם כאשר יתנו הלקוחות מעות ליתומים, נפסוק תמיד לטובת היתומים, בסופו של דבר יפסידו היתומים, כי אף אחד לא ירצה לתת להם מעות בלי שיקבל מיד את הפירות, והרי לפעמים זקוקים היתומים למעות ואין באפשרותם לתת מיד את הפירות.

ולפיכך, טובתם של יתומים, שבמקרה זה, יהיה דינם כהדיוט, ואין הלקוחות קונים קנין גמור עד שעת משיכה.

ונמצא, שדין היתומים, שוה לשאר בני אדם, בכל דבר, חוץ ממקרה שמשכו אחרים מהן, והוקרו.

החיטים שבעליית המוכר שייכים להם, ואם תפרוץ שריפה, לא יטרח המוכר לכבותה, כי יכול הוא לומר ליתומים: חיטים שלכם נשרפו ואתם הפסדתם.⁽¹⁾

ולפיכך, טובת היתומים היא, שיוכל המוכר לחזור בו, אם יתייקרו הפירות, וממילא החיטים עומדים ברשות המוכר, ואם תפרוץ שריפה, לא יפסידו היתומים אלא המוכר.

ז. **יהבי להו [אחרים] זווי ליתמי אפירי** [כדי לקנות פירות] של יתומים.

אם **אייקר** [התייקרו הפירות] קודם שמשכו אותם, הרי טובתם של יתומים שלא יהיו המעות קונות.

ולפיכך, **לא יהא כח הדיוט שאינו קונה בקנין כסף חמור מהקדש** [יתומים], ואף מן היתומים לא קנו המעות, ויכולים הם לחזור בהם.

ת. נתנו אחרים מעות ליתומים, כדי לקנות מהם פירות, וזול פירי, קודם שמשכו אותם.

היתומים, הא אמרינן לעיל, דבין אם התייקרו הפירות בין אם הוזלו יד יתומים על העליונה, ואם כן, אין החיטים ברשות מוכר לענין שריפה, ואין זה טובתם של יתומים!?

תירצו הראשונים, כיון שהלקוחות יכולים להשתמש בפירות בשעה שירצו, על כן, אחראים הם על הפירות. ותוספות כתבו, שיש ללקוחות דין שומר שכר. והר"ן כתב, דיש להם דין שואל, ונפקא מינה, אם חייבים הם בשריפה שבאה באונס. וראה במהרש"א, "קרני ראם", "תורת גיטין" ו"חמדת שלמה" בביאור שיטות הראשונים.

ג. ראה בתוספות בבא מציעא מג א ד"ה מאי,

1. א. ואם תאמר, אם ישרפו החיטים, נאמר "לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש", ולא קנו היתומים עד שימשכו, ולא יפסידו מחמת השריפה, וכדרך שאנו אומרים כאשר הוזלו הפירות?

תירץ רש"י, שאף בהדיוט, לא תיקנו חכמים שיהיו החיטים באחריות המוכר, אלא מחמת הנאה שיש לו בכך שיכול הוא לחזור בו אם יזלו הפירות. וממילא, אין אנו יכולים לתפוס את החבל בשתי קצוות, ולומר, הרי הוא כהדיוט, לענין אחריות המוכר בשריפה, ואינו כהדיוט, לענין חזרתו של מוכר בהזלו הפירות; וראה עוד בתוספות, ב"חמדת שלמה" וברמב"ן.

ב. ואם תאמר, משכו לקוחות פירות מן

אין מוכרים נכסי יתומים, אפילו לצרכם, אלא בהכרזה שלשים יום, קרקע פלוני יוצאת להמכר בבית דין, כדי שעל ידי כן ירבו במחיר הקרקע.

אמר רב אשי: אנה ורב כהנא התמינן [היינו עדים בדבר] **אשטרא דאימיה דזעירא יתמא** שהיתה אפטרופוס עליו, (2) **דמזבנא ארעא דיתמי, לכרגא דיתמי** [לפרוע מס גולגולת שהטיל המלך על היתומים] **בלא אכרזתא**, מפני שגבאי המלך ממחר לדרכו, ושמא יכעס אם יעכבוהו, ויפסידו היתומים. (3) ואף על פי, שלשאר צרכי יתומים, אין מוכרים בלא אכרזתא, הכא שאני, כדברי נהרדעי.

דאמרי נהרדעי:

א. **לכרגא דיתמי.** (4)

ב. **ולמזוני דאשה ובנות הנזונות מנכסיו** לאחר מיתה, או לצורך היתומים.

ג. **ולקבורה דמת או דיתומים.** (5)

בכולהו **מזבנינן**, מיד, **בלא אכרזתא**, כי הדבר נחוץ ואי אפשר להמתין.

עמרם צבעא [צבעי היה] **אפטרופא דיתמי הוה.**

אתו קרובים, להתלונן עליו, **לקמיה דרב נחמן.**

שיתבע פחות מן היתומים, ולכן עדיף לוותר על האכרזתא בכדי לפייס את שליח המלך, כי אם יכעס, יתכן שידרוש הרבה יותר ויפסידו היתומים.

4. רש"י פירש בכרגא דיתמי, ומשמע, שלשאר צרכי יתומים אין מוכרים בלא אכרזתא, וראה בתוספות מה שהקשו על זה. וגם משמע, שלכרגא דאשה לא מזבנינן בלא אכרזתא, אך תוספות פירשו "כרגא" דהכא בכרגא דאשה ובנות, דכמו שהיה בעלה משלם עבורה, כך היתומים חייבים, שבכלל מזונות הוא.

5. כך פירש רש"י בכתובות פז א; אבל תוספות פירשו, אף לקבורת האשה והבנות.

וכתבו התוספות, דהא פשיטא שאין ממתנינים לקבור את המת עד כלות ימי ההכרזה, אלא דאף אם לוו לצורך קבורה, אין צריכים למכור בהכרזה, אלא מוכרים מיד ופורעים את החוב.

דאין לחשוש שיאמר המוכר ללוקח "נשרפו מעותיך בעלייה", אחרי שתקנו שאין מעות קונות לו עד שימשוך, וראה עוד בסמ"ע קצח ז.

2. ראה במאירי שפירש הא דאימיה דזעירא, כגון שסמכו יתומים אצלה, וכדמצינו לעיל בההיא סבתא דזבנה תורתא דיתמי.

אך ב"חידושים מכתב יד" הביא דעת הרמ"ה, שבסמכו יתומים אצל בעל הבית, אינו רשאי למכור קרקעות, כמו שיתומים עצמן אינם יכולים למכור קרקעות, היות שקטנים הם, ולפיכך פירש, שאביו של זעירא מינה אותה להיות אפטרופסית.

וראה בשלחן ערוך רצ כד: "יתומים קטנים שסמכו אצל בעל הבית, הם מעצמם, ונשתדל בשלהם, יש לו דין אפטרופוס לכל דבר, אפילו סמכו אצל אשה".

3. על פי רש"י כאן, ובבבא מציעא קח ב. ומשמע שאם יהיה גבאי המלך מרוצה, אפשר

מציאה אשכח [מצא], ואת דמיה הוא אוכל.⁽⁷⁾

אמרי ליה: והא קא מפסיד נכסי יתומים, שאינו מטפל בהם כראוי.

אמר להו: אייתו לי סהדי [הביאו לי עדים]⁽⁸⁾ דמפסיד ואיסלקיניה [ואסלקנו] שלא יהיה אפוטרופוס שלהם.

דאמר רב הונא חברין [חבריו של רב נחמן היה] משמיה דרב: אפוטרופוס דמפסיד מפסדין ליה.

דאיתמר: אפוטרופא דמפסיד, רב הונא אמר רב: מפסדין ליה.

דבי רבי שילא אמרי: לא מפסדין ליה.⁽⁹⁾

אמרי ליה: קא לביש ומכסי [מתלבש הוא ומכסה את עצמו בכגדים] מנכסי יתמי, וגזול הוא אותם בכך.

אמר להו: רשאי הוא לעשות כן, כי צורך היתומים הוא, שיהא נראה כאדם חשוב, כי היכי דלישתמעון מיליה [כדי שעל ידי זה יהיו דברים נשמעים], ויעשו רצונו, כאשר הוא מטפל בצרכי היתומים.

אמרי ליה: קאכיל ושתי מדידהו.

ולא אמוד, כלומר, אינו עשיר כל כך,⁽⁶⁾ ולפיכך, מסתבר שהוא אוכל ושותה משלהם.

אמר להם: אין זו ראייה, שהוא אוכל משל יתומים, כי אימור [יש לתלות ולומר]:

שהובא בביאור גדר אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ושמינהו בית דין]. ולפיכך, לא הוצרכה הגמרא להדגיש מי מינה את עמרם צבעא, כי בין כה וכה אין מסלקים אותו.

8. הבית יוסף [סימן רצ מחודש י], הביא תשובת הרמב"ן, שלמד מדברי רב נחמן, שאין צורך בכך שיעידו העדים בפני האפוטרופוס כדי לסלקו, שהרי טענותיהם של הקרובים היו שלא בפני האפוטרופוס, ורב נחמן אמר להם שיביאו ראייה לדבריהם, ולא אמר שיבוא גם הוא לדיון. וראה שם שבתשובת ריטב"א חולק על זה, וב"חידושים מכתב יד" המיוחסים לריטב"א, כתוב כדעת הרמב"ן.

9. ב"חידושים מכתב יד" כתוב: אם הפסיד בפשיעה לדברי הכל מסלקין ליה. ואי אפסיד באונס, לדברי הכל לא מסלקין ליה. והמחלוקת היא, כגון שהפסיד שלא בפשיעה ושלא באונס, כגון דעבד שמירה פחותה. ומשמע, שעמרם

6. לשון "לא אמוד" פירש רש"י בשתי דרכים: האחת, עמרם אינו "איש אמיד" כלומר עשיר, שהיות ובני אדם רגילים לדבר על ממונם של עשירים ולאמוד אותם, לכן מכנים אותם "אמידים".

ודרך שניה — אין בני אדם אומדים [מעריכים] את עמרם שיהיה ממונו ראוי להוצאות מרובות כל כך. ולפי זה "לא אמוד" אינו שם תואר אלא פועל.

7. שיטת הרמב"ם והרמב"ן, שאין אומרים "אימור מציאה אשכח", אלא באפוטרופוס שמינה אביהם של יתומים, כי היות והוא מינה אותו, איננו מסלקים אותו מספק, אבל בית דין אינם ממנים אלא אדם נאמן, ומי שיש עליו ריבונים אינו ראוי לכך, וראה בסמ"ע רצ יא.

והרשב"א חולק, וסובר: אמנם מלכתחילה אין ממנים אותו, אבל אחר שמינהו אין מסלקים אותו מספק "דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקין", ואם חושדים אותו, אף אם מינהו אבי יתומים יש לסלקו. [וראה בהערה בעמוד א, מה

והלכתא: אפוטרופא דמפסיד, מפסקינן ליה.⁽¹⁰⁾

ומפרשינן: מאי טעמא?

מינהו בית דין, ישבע, כי בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא [באותה הנאה שיוצא עליו קול שאדם נאמן הוא], דהא סמיך עליה בי דינא, משום שבועה, לא אתי לאמנועי.

שנינו במשנה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים, ישבע.

ומפרשינן: מאי טעמא, ישבע, ואין חוששים שמא מתוך כך, שיודע הוא שיצטרך להשבע לבסוף, ימנע מתחילה מלהעשות אפוטרופוס.

אבל, מינהו אבי יתומים, לא ישבע, לדעת אבא שאול.

כי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה דאב, לא הוה ליה [לא היה נעשה] אפוטרופוס, ומשום שבועה, לא אתי לאמנועי [לא ימנע] שהרי נהנה ממנו.

כי יש לומר: מילתא בעלמא הוא דעבדי להרדי, כלומר, דברי אהבה וריעות היו ביניהם, וכטובת חינם היא, כי לא היתה ביניהם הנאת ממון כל כך.

אבל, מינהו בית דין, לא ישבע.

ולפיכך, אי רמית עליה שבועה, יש לחוש, דילמא אתי לאמנועי מלהיות אפוטרופוס, ולפיכך, פטרוהו מלהשבע.

כי, מילתא בעלמא [טובת חינם] הוא דעביד לבי דינא, ולפיכך, אי רמית עליה שבועה, חיישינן, דילמא אתי לאמנועי מעיקרא, מלקבל עליו להיות אפוטרופוס.⁽¹¹⁾

ופטור שבועה זה, "תיקון העולם" הוא, כדי שיתרצו בני אדם הגונים, להיות אפוטרופוסים ליתומים.

אבא שאול אומר: חילוף הדברים.

יכולין לחזור בהן, משהחזיקו בנכסי יתומין, אין יכולין לחזור בהן.

וכתב בהגהות הרמ"א [רצ כג], דהוא הדין אם התחיל לעסוק בצרכיהם של יתומים, אף על פי שלא החזיק בממונם.

וראה ב"קצות החושן", שאינו דומה לפועל שיכול לחזור בו אפילו בחצי היום, כי פועל רשאי לחזור משום "עבדי הם" — ולא עבדים לעבדים, אבל אפוטרופוסות מצוה היא, ועבדות ה' היא, ולפיכך, אי אפשר לו לחזור בו אחרי שהתחיל.

וכל זה אחרי שהתחיל באפוטרופוסות, אבל מעיקרא אין בית דין כופין על כך, ראה במהר"ם שי"ף.

צבעא היה מפסיד בגרמא בלבד ושלא בפשיעה, שהרי רב נחמן תלה את דבריו בדעת רב הונא, וראה ברש"י ד"ה והא קמפסיד.

10. ואף על פי שאין משביעים אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים [לדעת אבא שאול, וכן לרבנן במינהו בית דין], הני מילי כשלא מצאנו שהפסיד נכסי יתומים, אבל כאשר מסלקים אותו מחמת פסידא, צריך הוא להשבע שלא עיכב משלהם כלום — רי"ף.

11. כן הוא לשון רש"י, אך אם התחיל באפוטרופוסות, משמע, שאינו יכול לחזור בו, וכן אמרו בתוספתא [בבא בתרא ח ג]: אפוטרופיין, עד שלא החזיקו בנכסי יתומין,

כנושא שכר, שהרי מחמת מה שנהנה מאביהם הוא עושה כן.

מתניתין:

אף משנתינו עוסקת בהלכות שנאמר בהן "מפני תיקון העולם".

א. המטמא טהרותיו של חברו, כגון תרומה, והזיק אותה בכך, היות שאסור לאכול תרומה טמאה.

ב. זכן המדמע שעירב תרומה בחולין של חברו, והפסידו, כיון שנאסרו בכך לזרים, וצריך למוכרן לכהנים בזול.

ג. זכן המנסך יינו של חברו, ומפרש לה בגמרא.

בשלושה אלו: אם הזיק בשונג פטור מלשלם ואם הזיק במזיד חייב, ודין זה הוא מפני תיקון העולם, וכפי שיתבאר בגמרא.

גמרא:

איתמר: מנסך ששינו במשנה:

אמר רב הנן בר אמי אמר שמואל: הלכתא: כאבא שאול ועל כן, אפוטרופוס שמינהו בית דין, ישבע ואם מינהו אבי יתומים, לא ישבע.⁽¹²⁾

תניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: זה וזה [בין מינהו אבי יתומים בין מינהו בית דין] ישבע.

ופוסקת הברייתא: והלכה כדבריו של רבי אליעזר בן יעקב.⁽¹³⁾

תני רב תחליפא בר מערבא ברייתא קמיה דרבי אבהו:

אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים,⁽¹⁴⁾ ישבע, מפני שהוא נושא שכר, ומשמע, שחייב הוא להשבע, היות וקיבל תשלום על אפוטרופוסו.

אמר ליה [הקשה] רבי אבהו לרב תחליפא: את אייתת קבא [כלי מדידה] וכיילת ליה [מדרת אותו]!?

כלומר וכי כולם בחזקת מקבלי תשלום על מינויים!?

אלא אימא [כך תאמר] ישבע ואין לחשוש שימנע מלהיות אפוטרופוס, מפני שהוא

12. כתבו הראשונים, דהני מילי כאשר אין היתומים טוענים על האפוטרופוס שהוא עיכב משלהם, אבל אם טוענים היתומים טענת ודאי: "ברי לנו שיש בידו משלנו", והאפוטרופוס מכחישם, צריך הוא להשבע.

14. ראה בראשונים שגרסו בברייתא: אפוטרופוס שמינהו בית דין ישבע, כדעת אבא שאול וכהילכתא [וכן הוא בירושלמי — "יפה עינים"], אבל לגירסתנו סוברת הברייתא כרבנן, ואין הלכה כן, וראה ב"תפארת יעקב".

13. אף על פי שפסק התנא בברייתא כרבי אליעזר בן יעקב, מכל מקום כתבו הראשונים שאנו סומכים על פסק האמוראים, והלכה כאבא

כי אמר לך, אי אפשר לפרש את המשנה במנסך ממש, שהרי עובד עבודת כוכבים הוא ובמזיד חייב הוא סקילה, ופטור מלשלם כי קם ליה בדרכה מיניה [עומד הוא בעונש מיתה הגדול מעונש ממון].

ואירך [רב] אמר לך: אין הוא פטור משום דקם ליה בדרכה מיניה, כדפירש רבי ירמיה.

דאמר רבי ירמיה: אין חיוב הממון וחיוב העבירה באים באחת.

כי משעת הגבהה שהגביה את הכלי עם היין, הוא דקנה את היין לענין חיוב תשלומין כיון שהגביהו על מנת לגזולו. (17)

ואילו מתחייב בנפשו, על שעבד עבודה זרה, לא הוי, עד שעת הניסוך, ולפיכך אין

רב אמר [פירש] מנסך ממש הוא, כגון המשכשך ידו בתוך היין לשם עבודה זרה. (15)

ושמואל אמר [פירש] לא במנסך את היין לעבודה זרה דיברה המשנה, אלא במערב יין נסך ביין כשר של חבירו, ועל ידי כך נאסר יין חבירו בהנאה. (16)

ומפרשינן: מאן דאמר מערב [שמואל] מאי טעמא לא אמר מנסך: ממש כדברי רב?

אין אדם מתחייב על מעשה אחד גם מיתה וגם תשלומין.

כגון, עבד עבודה זרה על ידי ממון של חבירו ואסרו בהנאה, היות ומתחייב הוא בנפשו, על כן אי אפשר לחייבו גם ממון, ופטור הוא מתשלומי ממון.

16. רש"י. והאחרונים תמהו: הרי שמואל עצמו סובר בעבודה זרה עד א, שאין היין נאסר בהנאה, וראה לקמן נג רש"י ד"ה מנסך, ובמה שתירצו ה"תורת גיטין" וה"תפארת יעקב".

17. רש"י. וראה במהר"ם שי"ף שכתב, שאם לא הגביהו על מנת לגזולו, אי אפשר לו לאסור את היין, כי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

וראה שם בביאור על מהר"ם שי"ף, שהתוספות בחולין מ א חולקים על רש"י שם, וסוברים, שאינו נעשה "שלו" על ידי גזילה, ומכל מקום נאסר היין, היות ועשה מעשה, או שמדובר כשיש לו שותפות ביין. ומה שהזכירה הגמרא הגבהה ביין, הוא משום שלדעת רבינו תם, אי אפשר לנסך בלא הגבהה, וכמו שהובא בהערה לעיל. וראה עוד מה שכתב בספר חידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם בהלכות חובל ומזיק.

ולגירסת הראשונים, מה שאמרו "מפני שהוא כנושא שכר", הכוונה לפי שהוא נהנה במה שבית דין מאמינים לו וסומכים עליו.

15. רש"י. אי נמי שהוריק מן הכלי מעט לשם עבודה זרה, "חידושים מכתב יד". וראה ברא"ש עבודה זרה ד יא, דתרי גוויי ניסוך יש, בפני העבודה זרה שפיכת היין מן הכלי, ושלא בפניה דוקא שכשוך.

ודעת רבינו תם [ראה תוספות כתובות לא א], שאי אפשר לנסך בלא הגבהה תחילה, ולדעת רש"י נחלקו אמוראים בדבר, וסוגיין מתפרשת כמאן דאמר: אפשר לנסך בלא הגבהה [ראה ב"ברכת אברהם"].

וראה עוד בעבודה זרה נט ב, ברש"י ד"ה כי היכי, וברשב"א שם בשם הרשב"ד, וברשב"א גיטין; וראה במהר"ם שי"ף כאן ובכתובות, וראה בהערה לקמן.

חיובו על הניסוך פוטרו מתשלומי ממון. (18)
ולמאן דאמר מנסך ממש [רב]: **מאי טעמא**
לא אמר מערב [כשמואל]? (19)

כי אמר לך: מערב יין נסך ביין של התר.

ג-א & **היינו מדמע** תרומה בחולין. כלומר, ממה שקנסו רבנן את המדמע, יש ללמוד שאף המנסך, כלומר מערב, חייב, ואם כן תיקשי לשמואל, למה הוצרך התנא לכפול את דבריו?!

ואידך [שמואל] אמר לך:

חיוב מדמע **קנסא הוא** [קנס חכמים] ולא מן הדין, וקנסא **מקנסא לא ילפינן**, שהקנס כולו "חידוש", ומ"חידוש" אין למדים למקום אחר. (1)

כי יש לומר: היכן שקנסו רבנן קנסו והיכן שלא קנסו לא קנסו, ואף אם נראה ששני הנידונים שוים אין ללמוד זה מזה. (2)

אבל רב סובר: ילפינן קנסא מקנסא, אם אכן מסתבר להשוות את הנידונים, ולומר שחכמים גזרו בשניהם.

ופרכינן: **ולמאן דיליף קנסא מקנסא, כל הני** [מטמא, מדמע ומנסך] **למה לי** למיתנינהו לכולהו במתניתין, הלא אפשר ללמד זה מזה?!

ומשנינן: **צריכא** למימרינהו לכולהו.

משום **דאי תנא** במתניתין **דמטמא חייב**, הרי אין ללמוד ממנו לחייב אף את המדמע.

שהרי את מה ששנינו "מטמא" אפשר לפרש בין במטמא תרומה, שעל ידי כן נאסרה

מיירי במנסך סתם בלא הגבהה, וראה ב"מנחת יהודה".

19. קושיית הגמרא צריכה תלמוד, כי "מנסך" בפשוטו מנסך ממש הוא, ומה הקשו על רב מאי טעמא לא אמר כשמואל?! ולפי דברי הרשב"א בהערה הקודמת, ניחא, כי רב צריך להעמיד אוקימתא, שהיתה מקודם הגבהה, ולשמואל אין צורך להדחק בכך.

1. ראה רש"י קידושין ג ב.

2. ואין לומר: מערב ומדמע היינו הך הם, ואין כאן ילפותא זה מזה, כי מדמע אינו מערב דבר איסור גמור ואינו אוסר את התערובת בהנאה אלא באכילה, ואילו מערב יין נסך הרי הוא מערב איסור גמור שאסור בהנאה, ואף התערובת נאסרת בהנאה כמו שכתב רש"י.

18. ושמואל חולק על רבי ירמיה, וסובר, שאף כאן שייך "קם ליה בדרכה מיניה", כי היות ואי אפשר לנסך בלא הגבהה, נמצא שהגבהה צורך הניסוך היא, ואף על הגזילה שבשעת ההגבהה פטור הוא, משום דקם ליה בדרכה מיניה, תוספות.

ודברים אלו מתאימים לשיטת רבינו תם, שאי אפשר לנסך בלא הגבהה; אך לרש"י [ראה לעיל הערה 15], צריך לפרש כמו שכתבו התוספות בסוף דבריהם, שלדעת שמואל המגביה את היין ומנסכו פטור, כי מה שנתנסך היין היזק שאינו ניכר הוא, ויכול הגזולן לומר לו "הרי שלך לפניך", ראה לקמן ג ב.

וראה בתוספות ובתוספות הרא"ש, [ולהלן ג א ברש"י ד"ה כרבי ירמיה וב"חידושי הריטב"א" שם], מה טעמו של רב החולק על שמואל בזה. והרשב"א כתב, שלדעת שמואל המשנה